

**ГОВОР АКАДЕМИКА СИМЕ БИРКОВИЋА НА ОТВАРАЊУ
ИЗЛОЖБЕ ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ
„КОСОВСКА БИТКА 1389. ГОДИНЕ“***

Поштовани гости,
драте колегинице и колеге,

Ова изложба долази на крају јубиларне године када је већ тако много говорено и речено о Косовској бици и поводом Косовске битке. Будућим хроничарима заинтересованим за наше време неће бити лако да нађу и побележе све оно што се на многобројним и различитим местима створило, казало и приказало. Није то све било, а није ни могло бити, у служби бољег упознавања догађаја чија се шеста стогодишњица обележавала; један део, и то знатан, желео је да говори и говорио је о нама и нашим савременим проблемима. Све остаје да сведочи о нашим знањима и способностима, о разборитости и савести, стваралачкој снази, кад имамо у виду појединце; о укусу, идејама, схватању о вредностима, о културном нивоу, кад је реч о установама и заједницама које су у јубилеју учествовале. Ту се више ништа не може променити, у најбољем случају може се из тога нешто научити.

Иако долази после мноштва догађаја, ова изложба није закаснила допуна, она представља добродошло враћање суштини и најдубљем смислу јубилеја. Делотворно ће помоћи да наши савременици упознају далеку епоху наше историје и прошире и обогате своју културу укључујући читав један слабо познат и занемарен свет; навешће на размишљања о традицијама и њиховом значају, олакшати да се снађемо и уравнотежимо гледајући и напред и натраг.

По природи свога деловања — по начину како примамо њене поруке — изложба обезбеђује непосредност и аутентичност тешко достижне другим средствима. У сусрету са спомеником, остатком прошлости, посматрач без посредства специјалиста и њихових неизбежних прерада (да би се добила целовита нарација), доживљава сучење са другим, друтојачијим далеким светом. Тај доживљај има велики утицај на културу,

---

* Изложба је отворена у Галерији САНУ, 4. 10. 1989. године.

мада је неизбежно фрагментаран, пошто посматрач упија у себе индивидуални споменик који не осветљава целу епоху, већ само своју непосредну околину као жижак који светлуца у ноћи. Модерног човека привлачи изложбама тај дах непосредности и аутентичности, уз познату склоност да свет прима очима то му буди наду да је заштићен од идеологизација којима је прожето свако бављење прошлошћу.

Они којима захваљујемо за уобличавање овога што је пред нама, аутор изложбе Љиљана Алексић и аутор поставке архитекта Небојша Крстић, искористили су у највећој мери медијске особености изложбе уравнотежујући аутентична сведочанства епохе која је овде представљена са пропратном грађом неопходном за разумевање оних експоната који чине срж изложбе. Аутори су врло добро учинили што су тему изложбе широко схватили и што су је, као што се чини и у нашој научној литератури, протегли на традиције о Косовској бици, тако значајне за одржавање српске историјске свести. Много пута је у овој јубиларној години поновљено да се значај и величина Косовске битке не мере само њеним последицама крајем XIV века, већ и свим њеним утицајима на српску свест, културу, политику у каснијим епохама. Наравно, та грађа је преобилна да би могла бити целовито приказана на овој изложби, није сва ни погодна за презентацију ове врсте. Овде су пробрани комади веома занимљиви и речити.

Аутори су добро учинили што су у приказу епохе битке настојали да прикажу више њених лица, што се нису ограничили на саму битку о којој премало знамо и на војну тематику без које се битка ни у најопштијим цртама не може приближити данашњем човеку. Желећи да свестрано упознамо доба Косовске битке, контекст у којој њу треба читати и одгонетати, не смемо заборавити ограничења која намеће материјал. Ни богате земље са континуираним развојем немају много споменика XIV века, наше балканско сиромаштво је добро познато. Отуда не смемо очекивати одговоре на сва питања која бисмо умели да поставимо и за која смо *знати-жељни*, морамо се задовољити оним што се често с много напора и оштроумности може исцедити из изворне грађе којом располажемо, а то је само део онога што је преживело време, што је било нађено и спасено. Пријатно је видети на овој изложби плодове истраживачких напора у више области, упознати предмете и споменике откопане или откривене у последњим деценијама. И познаваоци средњовековне историје, они који су марљиво пратили шта се код нас налази и публикује, наићи ће овде на ствари ретко виђене. И поред свих тегоба које прате остваривање оваквих подухвата и свих већ споменутих ограничења, неизбежног прибегавања копијама и фотографијама код објеката који се не могу померити с места и донети на изложбу, ова изложба може привући и обичног човека заинтересованог за прошлост и онога који овде неће тражити најопштија оба-

вештења. Посетилац изложбе има слободу на којој му приређивачи могу само завидети: може у својим шетњама да бира где ће се дуже зауставити и помно разгледати, може делове тек окрзнути погледом.

Ми смо отворили изложбу, а желели бисмо да што више посетилаца изложбе отвори књигу која ову изложбу прати и уоквирује у дословном смислу речи. Каталог, као што је то већ одавно уобичајено у Академијиној Галерији, не пружа обавештења о појединачним експонатима, већ је посвећен целини теме изложбе. У нашем случају *Каталог* даје текстове о Косовској бици написане од стране неколицине академика у распону од 70 година, и даје уз то у приступачном облику текстове 25 најважнијих извора о Косовској бици и традицијама насталим до почетка XVI века.